

* संदर्भ - ग्रंथ सूची *

1. बापट. भा.गो. : (१९८८) शैक्षणिक संघटना, प्रशासन व प्रश्न
क्लीनस प्रकाशन पुणे. पृ. सं. २८८
2. बापट. भा.गो. : (१९८७) शैक्षणिक संशोधन
नूतन प्रकाशन पुणे. पृ. सं. २१६
3. भिंताडे वि.रा. : (१९९४) शैक्षणिक संशोधन पद्धती
नूतन प्रकाशन पुणे. पृ. सं. १६८
4. भोसले कुंदा : (१९९४) माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक शिक्षण समस्या
5. भिंताडे वि., जगताप ह. : (१९९९) आशययुक्त अध्यापन पद्धती
बोंदार्डे कै. आशय प्रकाशन, सोलापूर पृ. सं. ११०
6. गाजरे रा.वि. : (१९९२) उदयोन्मुख भारतीय समाज शिक्षण व शिक्षक
नूतन प्रकाशन पुणे. पृ. सं. १३४
7. कुंडले म.बा. : (१९९६) शैक्षणिक तत्वज्ञान व शैक्षणिक समाजशास्त्र
श्री. विद्या प्रकाशन पुणे पृ.सं. ६९४
8. करंदीकर सुरेश : (१९९४) शैक्षणिक मानसशास्त्र
फडके प्रकाशन कोल्हापूर पृ.सं. ४१९
9. कदम चा.प. : (१९८९) शैक्षणिक संख्याशास्त्र
नूतन प्रकाशन पुणे. पृ. सं. २२०
10. मस्के टी. ए. : (१९९१) शैक्षणिक संख्याशास्त्र
प्रकाशिका सौ. मस्के पी.टी. पृ.सं. २२४
संगमनेर
11. मुळे श.श.,
उमाटे वि.तु. : (१९८७) शैक्षणिक संशोधनाची मूलतत्वे
महाराष्ट्र विद्यापिठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ, नागपूर
पृ.सं. ४०५
12. पारसनिस न.रा. : (१९९३) शिक्षकांचे प्रशिक्षण
नूतन प्रकाशन पुणे. पृ. सं. २६३
13. पारसनिस न.रा. : (१९८६) शिक्षणाची तात्त्विक व समाजशास्त्रीय भूमिका
नूतन प्रकाशन पुणे. पृ. सं. ४०८

14. पवार ना.ग. : (१९९३) भारतीय शिक्षणातील आधुनिक विचार प्रवाह
पृ. सं. १७४
15. शिवणेकर ल.मा. : (१९९२) अध्यापक भूमिका व कार्ये
नूतन प्रकाशन पुणे पृ.सं १७६
16. सोहनी श. वृ. : (१९८३) शैक्षणिक टिपाकोष
प्रकाशक सुधा सोहनी पृ.सं. ७१९
- 17 वीरकर प्र.क. : (१९६३) प्रायोगिक शैक्षणिक मानसशास्त्र
ठोकळ प्रकाशन पुणे पृ.सं. ३६१
18. महामुनी नंदकुमार : (फे. १९९५) शिक्षण संक्रमण हे अळ्हान शिक्षकच पेलु शक्तात
लेख महाराष्ट्र राज्य मा. व उ.मा.मंडळ पुणे
पृ.सं. ४०
19. म्हमाणे ए.जी. : (एप्रिल १९९४) शिक्षणसंक्रमण ,शिक्षकाची भूमिका आज,उद्या
लेख पृ. सं . ४२
20. पाटील व्ही. एस. : (मार्च १९९५) शिक्षण संक्रमण शिक्षकापुढील अळ्हाने लेख
महाराष्ट्र राज्य मा. उच्च मा. मंडळ पुणे पृ.सं. ४९
- 21.Best John W. : (1988) Research in Education
Prentice Hall of India Pvt. New Delhi
P.P. 435
- 22.Buch M.B. : (1972-78) Second Survey of Research in Education
National Council of Educational Research &Training
New Delhi P.P. 614
- 23.Buch M.B. : (1978-83) Third Survey of Research in Education
National Council of Educational Research &Training
New Delhi P.P. 614
- 24.Buch M.B. : (1983-88) Fourth Survey of Research in Education
National Council of Educational Research &Training
New Delhi P.P. 614
- 25.Buch M.B. : (1988-92) Fifth Survey of Research in Education
National Council of Educational Research &Training
New Delhi P.P. 614

26. Blommes P & Lindquist E.F. : (1960) Elementary Statistical Methods
Oxford Book Co. New Delhi. P.P. 413
27. B. Guilford : (1956) Fundamental Statistics in Psychology & Education. Mc Graw Hill Book Co. Bombay.
P.P. 565
28. Filpo Edwin B. : (1968) Principles of Personnel Management
Third Edition International student Edition
Mc. Graw Hill Koga Kusha PP 585
29. Ghosh P.K. : (1986) Industrial Psychology
Himalaya Publishing, Delhi. PP 567
30. Hingal Asha : (1983) Leadership Style & Job Satisfaction
Himalaya Publishing House Delhi. PP 206
31. Joshi. P.S. : (1981) Scientific Method of Technology
Chand & Co. New Delhi. PP 359
32. Page G.Terry & J.B.Thomas : (1979) International Dictionary of Education
Kogan Page LMT. 120 Pent Onville Road,
London Nigin
33. Pramod Kumar : (1985) Revised Manual for Teachers Job Satisfaction
Dept. of Psychology Sardar Patel University, Gujarat
PP 8
34. Pramod Kumar : (1985) Revised Manual for Teachers Job Satisfaction
Dept. of Psychology Sardar Patel University, Gujarat
PP 8
35. Pradeep Kumar : (1992) Principles of Management, Kedarnath &
Ramnath Co. Meerut Publication, Delhi.
PP 581
36. Rosander A.C. : (1965) Elementary Principles of Statistics
O.Vaidya Nostran Co. New York
PP 219

परीक्षिष्टक्र.।।

- विनंती पत्र -

तारीख | १९९

मी श्रीमती स्वाती बायस, कस्तुरबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर येथून एम. फिल (एज्युकेशन) अभ्यासक्रमांतर्गत तज्ज प्राधानिका डॉ. नसिमा पठाण (एम. ए. एम. एड; पी. एच. डी.) यांच्या मार्गदर्शनाखाली.

“सोलापूर शहरातील माध्यमिक शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा अभ्यास करणे” हा संशोधन प्रकल्प हाती घेतला आहे.

या संशोधन प्रकल्पासाठी मला आपल्या मटतीची जरुरी आहे. या पत्रासोबत जोडलेली प्रश्नावली आपण भरून द्यावी ही विनंती. आपण भरून दिलेल्या माहितीचा इतरत्र कोठेही वापर केला जाणार नाही. याची मी खात्री देते भरून घेतलेली माहिती ही खाजगी स्वरूपाची असेल व गुप्त राखली जाईल. आपणाकडून येणाऱ्या उत्तरांमुळेच या संशोधना संबंधी योजना आखणे शक्य होणार आहे

माझ्या या अभ्यास योजनेत आपले हार्दिक सहकार्य मिळेल अशी आशा आहे.

आपली विश्वासू,

श्रीमती बायस स्वाती बजरंगसिंह

(एम. एस्सी. एम. एड.)

अभ्यासकेंद्र-कस्तुरबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर.

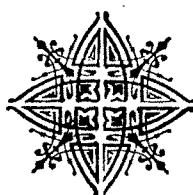
शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधाना संबंधीची प्रश्नावली

- १) आपला स्वभाव अध्यापनासाठी उपयुक्त आहे असे आपणास अनुभवास खेळे का ? होय / नाही
- २) अक्षयापन करतांना आपणास आनंदाची अनुभूती येले क्षा ? होय / नाही
- ३) आपल्या व्यवसायाबद्दल आपणास गर्व घाटले का ? होय / नाही
- ४) अध्यापक द्वारा एक श्राद्धशील व्यक्तिसाठी झाहे असा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- ५) अध्यापकांना सारखा इयवसाय मिळाल्यामुळे आपण स्वतःस माऱ्याशाळी समजता कूपा ? होय / नाही
- ६) जर आपणास संधी मिळाल्यात तर याच वेतलावरु अल्य कोणता व्यवसाय करण्यास आपणास आनंद होईल का ? होय / नाही
- ७) आपल्या संस्थेमध्ये आपल्या कार्याचे स्वेच्छा प्रतिफल (reward) मिळाल्याचा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- ८) आपल्या कार्यानुरूप वेतन आपणास मिळते असे आपणास वाटते का ? होय / नाही
- ९) आपल्या व्यवसायामध्ये मिळणाऱ्या पदोन्नतीबद्दल आपण समाधानी आहात का ? होय / नाही
- १०) आपल्या व्यवसायामध्ये होणाऱ्या नेतृत्वाद्वारूषी आपण समाधानी आहात का ? होय / नाही
- ११) आपली पदोन्नती योग्यवेळी होईलच याची आपणास खात्री आहे का ? होय / नाही
- १२) आपल्या संस्थेमध्ये मिळणारी पदोन्नती ही योग्यतेनुसारच मिळते याच्याशी आपण सहमत आहात का ? होय / नाही
- १३) आपला व्यवसाय पूर्णपणे सुरक्षित असल्याचा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- १४) वर्तमान सेवा संबंधीच्या नियमांशी आपण संतुष्ट आहात का ? होय / नाही
- १५) आपली संस्था शिक्षकानुभव (Teacher Oriented) आहे असा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- १६) आपल्या संस्थेच्या कार्यामध्ये सल्ला-मसल्ला कूरमुळाद्वारूषी योग्य ती संधी आपणास मिळते याचा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- १७) संस्थेच्या योजनांमध्ये नापसंती दर्शविण्याचे आपणास स्वातंत्र्य आहे का ? होय / नाही
- १८) आपण आपल्या संस्थेच्या सर्वसामान्य प्रशासन कार्यपद्धतीशी संतुष्ट आहात का ? होय / नाही
- १९) आपल्या संस्थेद्वारा आपली शैक्षणिक / व्यावसायिक योग्यता वाढविण्यासाठी दिल्या जाणाऱ्या संधीशी आपण समाधानी आहात का ? होय / नाही

(मार्गे पहा)

(२)

- ०) आपली संस्था अध्यापनासाठी एक उत्तम स्थान आहे असा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- १) आपणास आपल्या संस्थेवर गर्व वाटतो का ? होय / नाही
- २) आपले संस्था प्रमुख एक निःपक्ष व्यक्ती आहेत याचा आपणास अनुभंव येतो का ? होय / नाही
- ३) आपले संस्था प्रमुख, संस्था प्रमुख पदासाठी योग्य व्यक्ती आहेत असे आपणास वाटते का? होय/नाही
- ४) आपले संस्था प्रमुख आपले भले करण्यामध्ये रुची घेतात असा आपणास अनुभव येतो का? होय / नाही
- ५) जेव्हा कधी आपण एखादे चांगले कार्य करता तेव्हा आपले संस्था प्रमुख त्या कार्याची प्रशंसा करतात असा आपणास अनुभव येतो का ? होय / नाही
- ६) आपण आपल्या संस्था प्रमुखांच्या संस्था चालविण्याच्या पछतीशी समाधानी आहात काय? होय / नाही
- ७) आपण आपल्या संस्था प्रमुखांच्या 'अधिकारी' या रुपाशी संतुष्ट आहात काय ? होय / नाही
- ८) आपण आपल्या संस्कृतार शिक्षकांच्या अडचणी सोशवण्याच्या पछतीशी समाधानी आहात काय ? होय / नाही
- ९) आपणास स्वतँके संस्थेद्वारे शोषण होत असल्याचा अनुभव येतो का ? होय / नाही

परिशिष्ट - 2

शिक्षकांची परिणामकारकता मापीका

हि मापीका डॉ.प्रमोदकुमार व डॉ.डी.एन.मुथा, सरदार पटेल विद्यापिठ, गुजरात
यांनी प्रमाणित केलेली आहे.

टीप -

या प्रश्नावलीमध्ये शिक्षक व अध्यापनाच्या विविध कार्याचे, गुणाचे विवरण दिले आहे. प्रत्येक गुण व कार्य एक किंवा अधिक कथनांमध्ये प्रदर्शित केले आहे. प्रत्येक कथनासमोर मूल्यांकनाकरिता पाच वर्ग दिलेले आहेत. आपण स्वतःस अध्यापकाच्या रूपामध्ये, या पाच पैकी एका वर्गात मूल्यांकित करावयाचे आहे. कथनाच्या ज्या वर्गावर आपण आपले मूल्यांकन कराल त्यावर √ चिन्हांची खूण करावी आपल्या मूल्यांकनाचा उपयोग फक्त संशोधन करिताच केला जाईल. तसेच दिलेली माहिती गोपनीय ठेवली जाईल. कृपया आपण प्रत्येक कथन काळजीपूर्वक वाचून आपले स्पष्टेतेने मूल्यांकन करावी, ही विनंती, धन्यवाद !

कृपया हे भरावे

काम करीत असलेल्या संस्थेचे नांव _____

अनुदानित / विना अनुदानित _____

आपले नांव _____

वय _____

लिंग _____

शैक्षणिक आर्हता _____

कामाचा अनुभव _____

प्राप्तांक -

पृष्ठ					एकुण
प्राप्तांक					

शिक्षकांची परिणामकारकता मापीका -

अ. क.	कथन	पूर्णतः सहमत	सहमत	अनिश्चित	असहमत	पूर्णतः असहमत
1.	जो विषय शिकवता त्यावर आपले पूर्ण प्रभूत्व आहे.					
2.	आपल्या ज्ञानाच्या विकासासाठी सदैव आपण प्रयत्नशील असता.					
3.	आपल्या पाठ्यविषया व्यतिरिक्त इतर उपयुक्त विषय जसे तत्कालीन घटनांचे ज्ञान, सामान्यज्ञान इत्यादि विषयाचे ज्ञान देण्याची क्षमता आपल्या मध्ये आहे.					
4.	विद्यार्थ्यांना त्यांच्या समस्येचे निराकरण करण्यासाठी आवश्यक असेल तेथे आपण सल्ला देता.					
5.	विद्यार्थ्यांमध्ये उपयुक्त प्रेरणा (Motivation) निर्माण होण्यासाठी आपण योग्य संधी देता.					
6.	अपेक्षित उद्दिष्टांच्या प्राप्तीसाठी आपण वर्गामध्ये जास्तीत जास्त बक्षीस व कमीतकमी शिक्षेचा वापर करता.					
7.	सर्व विद्यार्थ्यांबरोबर आपण समान व्यवहार करता.					
8.	आपला वेळ व श्रम विद्यार्थ्यांना देण्यासाठी आपण स्वेच्छेने तयार असता.					

9.	विद्यर्थ्याना शक्यतो शारीरिक शिक्षा देत नाही.					
10.	विद्यार्थ्यासाठी आपण कडक भाषा वापरता.					
11.	सर्व विद्यार्थ्यांबरोबर आपण समानतेचा व्यवहार करता.					
12.	विद्यार्थ्याच्या मतांचा, विचारांचा आपण आदर करता.					
13.	आपण विद्यर्थ्याना विनाकारण वर्गाच्या बाहेर कोणत्याही कार्यासाठी बोलावित नाही.					
14.	विद्यार्थ्यांद्वारा सांगितलेल्या आपल्या त्रुटीचा आपण सहर्ष स्विकार करता.					
15.	संस्था प्रमुखांचा वरिष्ठ सदस्य म्हणुन आपण सन्मान करता.					
16.	विद्यार्थ्यांचे असंबद्ध प्रश्न धैयने ऐकुन त्यांचे आपण निराकरण करता.					
17.	शाळेच्या दैनिक कामकाजामध्ये आपण अपेक्षित सहकार्य देता.					
18.	आपणाजवळ भरपूर आत्मविश्वास आहे					
19.	शाळेच्या कामकाजामध्ये आपण आपला निःपक्षपणे सल्ला देता.					
20.	संस्थेच्या हिताच्या विरुद्ध आपण कोणतेही कार्य करीत नाही.					
21.	आपल्या मतभेदाचे निवारण आपण विचार विनिमयाद्वारे करता.					
22.	आपल्या सहशिक्षकांची त्यांच्या पाठीमागे आपण निंदा करत नाही.					
23.	आपल्या सहशिक्षकांसोबत आपण मैत्रीपूर्ण व बंधु-भगिनींचे संबंध ठेवता.					

24.	आपल्या सहशिक्षकांकडून ज्ञान ग्रहण करण्यास आपण संकोच बाळगत नाही.				
25.	आपल्या सहशिक्षकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी आपण सदैव तयार असता.				
26.	विद्यार्थ्याची जात, सामाजिक स्तर, आर्थिकस्थिती आदिबाबत भेदभाव न करता आपण सर्वांशीच सन्मानपूर्वक व्यवहार करता.				
27.	विद्यार्थ्याच्या समस्यांचे समाधान करण्यासाठी किंवा त्यांच्या सद्विकासासाठी आपण विद्यार्थ्याना उचित सहकार्य करता.				
28.	विद्यार्थ्याच्या सर्वांगीण विकासासाठी आपण इतरांचेही सहकार्य घेता.				
29.	शाळेमध्ये संचलित सहशालेय (Co-Curricular), कार्यक्रमांमध्ये आपण रुची घेता.				
30.	विद्यार्थ्याची आवड व क्षमतेनुसार त्यांना सहशालेय कार्यक्रमामध्ये भाग घेण्यासाठी आपण तयार करता.				
31.	आपण सहशालेय कार्यक्रमाचे सूत्र संचालन करता.				
32.	दैनिक पाठनियोजन आपण नियमितपणे तयार करता.				
33.	आपणास पाठाच्या शैक्षणिक उद्दिष्टांची पूर्ण माहिती आहे.				
34.	उपयुक्त शैक्षणिक साधनांची आपण आगोदरच निवड किंवा निर्मिती करता.				
35.	तुम्ही सृजनशील (Creative) आहात.				

36.	तुम्ही जबाबदार (Responsible) आहात.					
37.	आपणास मर्मदृष्टी (Insight) आहे.					
38.	तुम्ही कल्पनाशील (Imaginative) आहात.					
39.	आपणाकडे समायोजन क्षमता (Adjustment capacity) आहे					
40.	विद्यार्थ्याच्या क्षमतांनुसार आपण गृहपाठ तयार करता.					
41.	वर्गामध्ये आपण उपयुक्त अध्यापन पद्धतीचा वापर करता.					
42.	आपण विषय वस्तु स्पष्ट रूपामध्ये प्रस्तुत करता.					
43.	आपली अभिव्यक्ति (Expression) प्रभावशाली आहे.					
44.	आपण पाठामध्ये विद्यार्थ्याच्या रुचीचा विकास करता.					
45.	आपण फळयाचा उपयोग करता.					
46.	आपण प्रत्येक विद्यार्थ्यावर व्यक्तिगत लक्ष देता..					
47.	शैक्षणिक साहित्यांचा आपण अधिकधिक उपयोग करता.					
48.	आपण वर्गभ्यासाचे उपयुक्त पर्यवेक्षण करता.					
49.	आपण लेखी कार्याची वेळेवर तपासणी करता.					
50.	आपण आवश्यक उपचारत्मक पद्धतीचा प्रयोग करता.					
51.	पाठ समाप्त झाल्यावर आपण त्यांचे सिंहावलोकन करता.					
52.	आपण वर्गातील स्वच्छतेकडे लक्ष देता.					

53.	आपल्या कडे भावनात्मक (Emotional stability) स्थिरता आहे.				
54.	आपण वर्गाचे नियंत्राण भयमुक्त करता.				
55.	आपणास शैक्षणिक मानसशास्त्राचे पूर्ण ज्ञान आहे.				
56.	आपण शैक्षणिक मानसशास्त्राचा उपयोग विद्यार्थ्याच्या व्यक्तीभिन्नतेच्या आधारावर करता.				
57.	शिक्षणाच्या नवीनतम साधनांचे ज्ञान मिळवून आपण त्यांचा उपयोग करण्यासाठी प्रयत्नशील असता.				
58.	वर्गव्यवस्थेमध्ये आपण जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांची मदत घेता.				
59	आपण शाळेमध्ये स्फूर्तिमय (Smart) कियाशील (Active) व प्रसन्नचित राहता.				
60.	वर्गामध्ये आपण समाजमान्य वेशभूषेमध्ये असता.				
61.	आपण नियमित असता तसेच आपण वेळेव्या बाबतीत काटेकोर आहात.				
62.	आपण वर्गात धुम्रपान, चहापाणी करीत नाही तसेच पान, तंबाखु, गुटका, इतर खावुन जात नाही.				
63.	आपल्याकडे सहकार्याची भावना आहे.				
64.	आपणास व्यवसायामध्ये रुची आहे.				
65.	आपणास व्यवसायामध्ये निष्ठा (Dedication) आहे.				
66.	आपल्या कडे विनोदबुद्धी (Humorous) आहे				
	प्राप्तांक				

67.	आपल्या कडे सेवाभावीवृत्ती (Missionary - Zeal) आहे.					
68.	आपण विद्यार्थ्याच्या नियमितपणावर भर देता.					
69.	आपण शिस्तबद्ध (Disciplined) आहात.					

REVISED MANUAL

OF

JOB-SATISFACTION QUESTIONNAIRE... (JSQ).

Introduction:

Job satisfaction is the result of various attitudes possessed by an employee towards his job (Blum, 1949). These attitudes may be related to job factors, such as wage, job security, job environment, nature of work, opportunities for promotion, prompt removal of grievances, opportunities of participation in decision-making and other fringe benefits. Job satisfaction may, thus, be defined as an attitude which results from a balancing and summation of many specific likes and dislikes experienced by an employee in the performance of his job (Bullock, 1952), or an employee's judgement of how well his job, on the whole, provides opportunities to satisfy his needs (Smith, 1961). It refers to one's job, his general adjustment and social relationship in and outside his job (Sinha and Sharma, 1962). This satisfaction or dissatisfaction with one's job depends upon the positive or negative evaluation of one's own success or failure in the realisation of personal goals and perceived contribution of the job to it. ↗

The present job-satisfaction questionnaire was developed with a view to providing a handy instrument to assess the job satisfaction of secondary school teachers or college teachers, both for fundamental and applied research.

Development of the Questionnaire:

Initially job satisfaction questionnaire consisted of 40 'yes-no' type items selected on the basis of previous studies and following interviews with teachers, principals of higher secondary schools and teacher educators. These items were classified into four different aspects of job satisfaction in teaching. These included: (a) Satisfaction with work and work conditions, (b) Satisfaction with security and promotion policies, (c) Satisfaction with institutional plans and policies, and (d) Satisfaction with authority, its competence and functioning. These 40 items so classified into four different aspects were given to a group of twelve experts for their opinions and comments. These were also discussed with 20 teachers of secondary schools of Jodhpur City. In view of criticisms and comments offered by experts and teachers, 9 items were altogether rejected while others were modified or rewritten. 31 items were thus selected for the questionnaire. These items showed 100 agreement amongst the judges as related to job-satisfaction in teaching.

Item Selection:

The teacher job-satisfaction questionnaire, being a self administering, was administered to a group of 100 male and female teachers, randomly selected from higher secondary schools of Jodhpur City. It was emphasized that no items

should be omitted and there was nothing 'right' or 'wrong' about these questions. They were encouraged to answer each item according to their personal agreement or disagreement. It was assured that their replies would be kept confidential. No time limit was assigned.

27 items of the questionnaire were positively worded and 4 were negatively worded. All these items were scored '1' or '0', depending on the direction of the items. The sum of these values gave the job satisfaction score for the subject. The total score varied from 0 to 31, showing lowest job satisfaction to highest job satisfaction for the subject.

All the items were scored out to obtain the frequency distribution. 27% of the subjects with the highest scores and 27% of the subjects with the lowest scores served as criterion groups (Kelley, 1939). Discriminating value for each item was then determined. 29 items with discriminating value of .25 and above were finally selected for the questionnaire (Garrett, 1961).

The Questionnaire:

The Teacher Job-satisfaction Questionnaire (TJQ) consists of 29 highly discriminating 'Yes-No' type items (Kumar and Mutha, 1978).

Administration:

- (i) The Job satisfaction Questionnaire is a self-administering questionnaire. The purpose of the questionnaire is frankly explained to the subjects. It is assured that their replies would be kept confidential. The subject is requested to read the instructions carefully and to ask the tester, if there is any difficulty in the understanding of the instructions. It is emphasized that no item should be omitted and there is nothing 'right' or 'wrong' about these questions. There is no time for the questionnaire. However, it takes approximately 20 minutes to complete it.
- (ii) Scoring: All the items except 6 and 29 are positively worded. All these items are given a score of '1' for positive responses except for items 6 and 29, in which case reverse is applicable. The sum of these values gives the job satisfaction scores for the subject. The total score varies from 0 to 29, showing lowest job satisfaction to highest job satisfaction for the subject.
- (iii) Sample: The sample consists of 202 male and female teachers of the secondary schools of Jodhpur City.

Result:

The mean, median and S.D. for the sample are given in Table: 1. The distribution seems to be slightly positively skewed.

TABLE: 1

Showing mean, median and S.D. (N = 202)

Mean	Median	S.D.
15.64	15.48	6.78

The skewness and kurtosis for the sample are found to be .070 and .264 respectively. (Table: 2).

TABLE: 2

Showing skewness, kurtosis and S.E. (N = 202)

Indices	Value	S.E.	P
Skewness	.070	.172	ns
Kurtosis	.264	.344	ns

Since the S.E. of Skewness and kurtosis is less than ± 1.96 , the 5% level of confidence, it is interpreted that the sample does not differ from normality (McNemar, 1962)

Reliability:

The split-half reliability (correlating the odd-even items) of the test applying Spearman-Brown formula is .95 (N = 100) with an index of reliability of .97.

The test-retest reliability of the test is .73(N=60); time interval = 3 months) with an index of reliability .85

/ 6 /

(Table: 3). The r-values, .95 and .73 respectively, have been found to be significant at .01 level, showing that the questionnaire is highly reliable both in terms of its internal consistency and stability of scores.

TABLE: 3

Showing split-half and test-retest reliability

	n	r-value	Index of reliability
Split-half	100	.95	.97
Test-retest	60	.73	.85

Validity:

Only highly discriminating items are included in the questionnaire following items analysis (Garrett, 1961). The upper 27% and the lower 27% of the subjects served as criterion groups (Kelley, 1939). The face validity of the measures is very high. The content validity is ensured as the items for which there has been 100 per cent agreement amongst judges regarding their relevance to teacher job satisfaction are included in the questionnaire.

Percentile Norms:

Separate percentile norms for male and female teachers are given in Table: 4. These are to be interpreted in the conventional manner.

TABLE 4

Showing the percentile norms (N = 404)

Percentile	Male (N=202)	Female (N=202)	Total (N=404)	Job-satisfaction categories
90	25.85	25.89	25.92	Very good
80	22.01	22.63	22.32	
75	20.62	21.28	20.95	Good
70	19.00	19.24	19.12	
60	17.01	17.39	17.20	
50	15.38	15.66	15.52	Average
40	13.30	13.70	13.50	
30	11.10	11.51	11.32	Poor
25	9.90	10.14	10.02	
20	9.00	9.08	9.04	Very Poor
10	6.34	6.56	6.45	
Median	15.38	15.66	15.52	

* Part data has been provided by Dr. N.K. Porwal of Agra University.

ACKNOWLEDGEMENT:

The authors are highly indebted to Dr.M.C. Joshi, Dr. Ramesh C. Dixit and Dr. Man Singh for their valuation help at different stages in the development of the questionnaire.

REFERENCES:

- Blum, M.L. Industrial Psychology and its Social Foundation. N.Y. : Harper, 1949.
- Bullock, R.P. Social Factors related to Job-satisfaction, Research monograph No.70, Ohio State University, Bureau of Business Research, 1952.
- Garrett, H.E. Statistics in Psychology and Education. Bombay: Allied Pacific, 1961.
- Kelley, T.L. The selection of upper and lower group for the validation of items. J. Edu. Psychol., 1939, 30, 17-20.
- Kumar, P. and Mutha, D.N. Standardization of a Job-satisfaction questionnaire for teachers. Soc. Sc. Res. Journal, 1979. 3, 85-92.
- McNemar, Q. Psychological Statistics. N.Y.: John Wiley and Sons. 1962.
- Smith, H.C. Personality Adjustment, N.Y.: McGraw-Hill, 1961.
- Sinha, D. and Sarma, K.C. Union attitude and Job-satisfaction in Indian workers. J. App. Psychology, 1962. 46, 247-251.

* * * * *

ପରିଷ୍କାର ଫୁଲ

REVISED MANUAL FOR TEACHER EFFECTIVENESS SCALE (TES)

Introduction :

It is generally agreed that the 'goodness' or an educational programme to a large extent is dependent on the quality of teachers available to implement it. A school may have excellent material resources - equipment, building, library and other facilities along with a curricula appropriately adopted to suit the community need, but if the teachers are misfit or indifferent to their responsibilities, the whole programme is likely to be ineffective and wasted. The problem of identification of effective teachers is, therefore, of prime importance for realising desirable educational goals. An effective teacher may be understood as one who helps development of basic skills, understanding, proper work habits, desirable attitudes, value judgement and adequate personal adjustment of the students(Ryan, 1969).

The present Likert type scale has been developed to provide a handy instrument for identifying effective/ineffective teachers both for applied and research objectives.

Development of the Scale:

Initially, the Teacher Effectiveness Scale

consisted of 93 items selected on the basis of previous studies and interviews with 30 secondary school teachers, 25 principals of secondary schools and 15 teacher educators and lecturers of Psychology. These items belonged to the following teaching behaviour categories : (i) Information source, (ii) Motivator, (iii) Disciplinarian, (iv) Advisor and guide, (v) Relationship with pupils, fellow-teachers, principals and parents, (vi) Teaching-skill, (vii) Co-curricular activities, (viii) Professional knowledge, (ix) General appearance and habits in relation to class-room, (x) Class-room management, and (xi) Personality characteristics.

These 93 items belonging to eleven different teaching aspects were given to a group of 25 experts for their opinions and comments. These were also discussed with 20 teachers and 10 principals of secondary schools. In view of the criticisms and comments offered by experts and teachers and principals of secondary schools, 22 items were altogether rejected while others were modified or re-written. These items showed 100 per cent agreement amongst judges as related to teacher effectiveness.

Item Selection :

The Scale with 71 items was then administered to a group of 100 male and female teachers, randomly

selected from secondary schools of Jodhpur city. It was emphasized that no item should be omitted and there was nothing right or wrong about these questions. They were encouraged to answer each item according to their personal agreement or disagreement. It was assured that their replies would be kept confidential. No time limit was assigned.

All the 71 items of the Scale were positively worded. Items were scored as '5', '4', '3', '2' and '1' for strongly-agree, agree, undecided, disagree and strongly disagree, respectively. The total score of the respondent was obtained by adding the scores given for each items in the scale. The total score varied from 71 to 355, showing lowest teacher effectiveness to highest teacher effectiveness.

27% of the subjects with the highest scores and 27% of the subjects with the lowest scores served as criterion groups (Garrett, 1961). Discriminating value for each item was then determined by calculating 'CR' on the basis of responses of upper and lower groups. 69 items with 'CR' values significant at .05 level of confidence were finally selected for the scale.

The Scale :

The Teacher Effectiveness Scale (TES) in its final form consists of 69 highly discriminating items (Kumar and

Mutha, 1974).

Administration :

(i) The TES is a self-administering scale. The purpose of the scale is frankly explained to the subjects. It is assured that their replies would be kept confidential. The subject is requested to read the instruction carefully and ask the tester if there is any difficulty in the understanding of the instruction. It has been emphasized that no item should be omitted and there is nothing 'right' or 'wrong' about these questions. There is no time limit for the scale.

(ii) Scoring -

All the 69 items of the scale are positively worded. Items are given a score of '5', '4', '3', '2' and '1' for 'strongly agree', 'agree', 'undecided', 'disagree' and 'strongly disagree' respectively. The sum of these values gives the teacher-effectiveness score for the subject. The total score varies from 69 to 345, showing least teacher-effectiveness to highest teacher-effectiveness.

(iii) Sample -

The scale was administered on a group of 300 teachers - both male and female of the secondary school in the city of Jodhpur.

: 5 :

Result :

The mean, median and S.D. for the group are given in Table 1. The distribution appears to be slightly negatively skewed.

TABLE 1
Showing mean, median and S.D. (N=300)

Mean	Median	S.D.
292.73	295.38	28.57

The Skewness and Kurtosis for the sample are found to be - .273 and + .264 respectively.

TABLE 2
Showing Skewness, Kurtosis and S.E.(N=300)

Indices	Value	S.E.	P
Skewness	-.273	.141	ns
Kurtosis	+.264	.282	ns

Since the S.E. of Skewness and Kurtosis is less than +1.96, the 5% level of confidence, it is interpreted that the sample does not differ from normality (McNemar, 1962).

Reliability :

The Split-half reliability (correlating the odd even items) of the scale, applying the Spearman-Brown

formula is found to be .67 ($N=100$) with an index of reliability of .82.

The test-retest reliability of the scale is also studied. It is found to be .75 ($N=60$) with an index of reliability of .85, with two months' interval time (Kumar & Mutha, 1974). The two r-values have been found to be significant at .01 level, showing the scale is highly reliable both in terms of its internal consistency and stability of scores.

TABLE 3
Showing Split-half and Test-retest reliability

Reliability	N	r-value	Index of Reliability
Split-half	100	.67	.82
Test-Retest	60	.75	.86

Validity :

Only highly discriminating items are included in the scale. The upper 27% and lower 27% served as criterion groups (Garrett, 1961). Discriminating value of each item has been determined by calculating 'C.R.' on the basis of the basis of the responses of upper and lower groups.

The face validity of the measure is fairly high. The content validity is ensured as the items for which there has been 100 per cent agreement amongst judges regarding their relevance to teacher effectiveness are

: 7 :

included in the scale.

Further, the scale has been validated against principal's ratings. The correlation between principal's rating and self-rating is found to be .77 (N=50), with an index of reliability of .87.

TABLE 4

Showing correlation between principal's rating and self-rating.

N	r-value	Index of Reliability
50	.77	.87

Percentile Norms :

Separate percentile norms for the male and female teachers are given in the Table 5. These are to be interpreted in the conventional manner.

TABLE 5
Showing Percentile Norms (N=400)

Percentile	Male (N=300)	Female (N=100)	Effectiveness Categories
90	326.91	329.91	Most effective
80	313.21	315.81	
75	311.81	312.91	
70	307.71	310.63	More effective
60	299.91	302.72	
50	293.47	295.39	Average
40	285.72	287.31	
30	276.03	278.92	
25	271.80	273.81	Low effective
20	265.61	269.32	
10	250.00	254.01	Least effective
Median	293.47	295.39	

* Part data has been provided by Dr N.K. Porwal
of Agra University.

ACKNOWLEDGEMENT

Authors are thankful to Dr. M.C.Joshi, Dr.(Mrs.) Meera Joshi, Dr. R.C.Dixit, Sri G.C.Vasavada, Dr.Man Singh, Sri K.C.VYAS and Dr. R.B. Singh for their valuable suggestions and comments in the development of this scale.

REFERENCES :

Garrett, H.E. Statistics in Psychology and Education, Bombay : Allied Pacific (P) Ltd., 1961.

Kumar, P. & Mutha, D.N.: Teacher effectiveness scale for secondary teachers : Its development and standardization Ind. J. Psychometry & education, 1974, 5, 2, 56-59.

McNemar, Q. Psychological Statistics, N.Y.: John Wiley, 1962.

Ryan, D.G. Characteristics of Teachers, Delhi : Sterling pub. (P) Ltd., 1969.

* * * * *

<u>शाळांची यादी</u>	<u>परिशिष्ट क.5</u>
अ. अनुदानित प्रशाला	28 दत्त प्रशाला चौपाड, सोलापूर
अ. हरिभाई देवकरण प्रशाला, सोलापूर	29 एस.व्ही.एस.एस.हायस्कूल, अक्फलकोट रोड, सोलापूर
अणप्पा काडादी हायस्कूल, सोलापूर	30 भारतीय विद्यापिठ, सोलापूर
रावजी सखाराम हायस्कूल, सोलापूर	31 रामचंद्र प्रशाला, सोलापूर
कूचन प्रशाला, सोलापूर	32 सहयाद्री प्रशाला, सोलापूर
सिध्देश्वर हायस्कूल, सोलापूर	33 सुरवसे हायस्कूल, सोलापूर
सिध्देश्वर कन्या प्रशाला, सोलापूर	34 तांबमुनी प्रशाला, सोलापूर
विद्याविकास हायस्कूल, सोलापूर	35 एस.व्ही.एस.एस.हायस्कूल.
दिगंबर जैन गुरुकूल हायस्कूल, सोलापूर	36 महात्मा फुले प्रशाला, सोलापूर
रावजी सखाराम हायस्कूल, सोलापूर	37 संभाजीराव शिंदे विद्यामंदीर, सोलापूर
मॉडन हायस्कूल, सोलापूर	38 चंद्रभागाबाई यलगुलवार प्रशाला, सोलापूर
आर्मा हिन्दी हायस्कूल, सोलापूर	39 भूदेवी कन्या प्रशाला, सोलापूर
डी.के.असावा हायस्कूल, सोलापूर	40 सो.म.न.पा.प्रशाला क.2
सोलापूर हायस्कूल, सोलापूर	41 सो.म.न.पा.प्रशाला क.3
छत्रपती शिवजी हायस्कूल, सोलापूर	42 सो.म.न.पा.प्रशाला क.4
एस.आर.गलर्स् हायस्कूल, सोलापूर	43 वोरोनोको माध्यमिक शाळा, सोलापूर
उमाबाई श्राविका हायस्कूल, सोलापूर	44 नेताजी सुभाषचंद्र बोस हायस्कूल, सोलापूर
सोनामाता कन्या प्रशाला, सोलापूर	45 जे.आर.चंडक कन्या प्रशाला, सोलापूर
पांतीनिकेतन हायस्कूल, सोलापूर	46 महाविर हायस्कूल, व्यंकटेशनगर, सोलापूर
लोकसेवा हायस्कूल, सोलापूर	47 आदर्श मार्कडेय प्रशाला, सोलापूर
नवलभाई न्यू शाहा कोठारी हायस्कूल, सोलापूर	48 सहस्रार्जुन हायस्कूल, सोलापूर
लालबहादुर शास्त्री हायस्कूल, सोलापूर	49 विवेकानन्द प्रशाला, सोलापूर
जयभवानी हायस्कूल, सोलापूर	50 जागृती विद्यामंदीर, सोलापूर
आदर्श हायस्कूल, सोलापूर	51 न्यु हायस्कूल सलगरवस्ती, सोलापूर
इंदिरा कन्या प्रशाला, सोलापूर	52 मार्कडेय हायस्कूल, सोलापूर
निलकंठेश्वर प्रशाला, सोलापूर	53 बी.एम.दमाणी हायस्कूल, सोलापूर
म.न.पा.हायस्कूल नं.1 कॅप, सोलापूर	
अण्णासाहेब पाटिल विद्यालय, सोलापूर	

ब. विना अनुदानित प्रशाला	
1	डॉ.आंबेडकर मेमोरियल हायस्कूल,सोलापूर
2	एस.एच.एन.गल्स्ह हायस्कूल,सोलापूर
3	विद्यानिकेतन हायरकुल,सोलापूर
4	श्री.वसंतराव नाईल हायस्कूल,सोलापूर
5	महाराष्ट्र एज्युकेशन सोसायटीज हायस्कूल,सोलापूर
6	श्री.लक्ष्मण महाराज प्रशाला,बुधवार पेठ,सोलापूर
7	नूतन विद्यालये,सन्मतीनगर,सोलापूर
8	विमला कन्या प्रशाला,सोलापूर
9	बालविकास मंदिर रे.ला.,सोलापूर
10	विडी घरकुल माध्यमिक प्रशाला,सोलापूर
11	भारतरत्न डॉ.आंबेडकर प्रशाला,सेंटलमेंट,सोलापूर
12	यशोधरा कन्या प्रशाला,सोलापूर
13	सुयश विद्यालय,सोलापूर
14	संभाजीराव शिंदे प्रशाला,विडी घरकुल,सोलापूर

पुरुष शिक्षकांची यादी		परिशिष्ट क.6
1	श्री.आसादे एन.आर.	27 श्री.उकरंडे एम.आर.
2	श्री.विमुते डि.जे.	28 श्री.अमाने एम.जी.
3	श्री.बिराजदार एस.एस	29 श्री.गावडे व्हि.एस.
4	श्री.फसाळे डि.एम.	30 श्री.वाढकर आर.एस.
5	श्री.भोसेकर बी.जी.	31 श्री.काळे बी.एल.
6	श्री.वैद्य पी.एल.	32 श्री.पाटील एस.बी.
7	श्री.जमादार पी.के.	33 श्री.दिवेकर पी.डी.
8	श्री.किळीकर व्ही.व्ही.	34 श्री.बिलगुंडी एम.जी.
9	श्री.म्हैसकर ए.जे.	35 श्री.मोटगी एस.सी.
10	श्री.जामदार एस.एल.	36 श्री.भोसले एम.एच.
11	श्री.तोरवी पी.टी.	37 श्री.तांबोळी एम.वी.
12	श्री.पाटील के.व्ही.	38 श्री.घोडके बी.बी.
13	श्री.कामशेटिट टि.के.	39 श्री.आस्बे पी.सी.
14	श्री.अध्यापक बी.टी.	40 श्री.शटगार एस.ए.
15	श्री.गोडबोले जे.जे	41 श्री.चौहान एस.एस.
16	श्री.भिडे एल.एम.	42 श्री.वैद्य स.ग.
17	श्री.सययद नाझ एस.	43 श्री.कुलकर्णी गो.वा.
18	श्री.तोडकर र.एस.	44 श्री.इवकान्ची म.स.
19	श्री.रेणके एस.डी.	45 श्री.सारुक वि.आ.
20	श्री.केवटे वाय.पी.	46 श्री.वाघमारे एस.एम.
21	श्री.हिरेमठ एस.बी.	47 श्री.कोरके एच.पी.
22	श्री.माळी एस.एम.	48 श्री.खंडागळे बा.वी.
23	श्री.चव्हाण डि.एल.	49 श्री.आगलावे छा.आ.
24	श्री.मालडे एस.बी.	50 श्री.सहस्रबुद्धे व्ही.आर.
25	श्री.शेख एस.ओ.	51 श्री.ढेरे एम.एस.
26	श्री.कुंभार आर.सी.	52 श्री.कुलकर्णी एस.के.

53	श्री.फत्तेपूरकर के.एस.	80	श्री.इनामदार एफ.एस.
54	श्री.जाधव वाय.व्हि.	81	श्री.पाटील व्ही.बी.
55	श्री.अंकुश आर.के.	82	श्री.पटेल जे.एच.
56	श्री.जोशी डी.बी.	83	श्री.गवंडी एस.व्हि.
57	श्री.पाटील सी.बी.	84	श्री.पाटील व्हि.ए.
58	श्री.जोशी एस.पी.	85	श्री.कर्णकर ए.के.
59	श्री.गिरी एम.पी.	86	श्री.बाबर ए.एल.
60	श्री.लोंडे एन.बी.	87	श्री.क्षिरसागर जे.वी.
61	श्री.जाधव एन.एस.	88	श्री.पवार एस.आर.
62	श्री.लोंडे आर.व्हि.	89	श्री.गायकवाड व्हि.एस.
63	श्री.खालीम एस.आय.	90	श्री.गोडबोले के.बी.
64	श्री.पूराणिक एस.एम.	91	श्री.पुजारी एल.पी.
65	श्री.वेळापूरकर पी.पी.	92	श्री.कन्ना ए.व्ही.
66	श्री.उगाडेकर बी.बी.	93	श्री.अली जे.ए.
67	श्री.मटुरे ए.एस.	94	श्री.माशाळकर आर.टी.
68	श्री.दसाडे पी.पी.	95	श्री.शेळके बि.टी.
69	श्री.सपळे पी.व्ही.	96	श्री.तळेकर डि.जी.
70	श्री.दुरुगकर व्हि.एस.	97	श्री.सज्जन जे.आर.
71	श्री.धुमाळ ए.बी.	98	श्री.लालसंगी डि.ए.
72	श्री.देशमाने व्हि.पी.	99	श्री.शिंदे बी.एन.
73	श्री.नेने पी.व्ही.	100	श्री.आळंदकर एस.बी.
74	श्री.दुरुगकर ए.आर.	101	श्री.डोके बी.के.
75	श्री.नाईक व्हि.बी.	102	श्री.चव्हाण पी.आय.
76	श्री.तोंगे व्ही.बी.	103	श्री.मुल्ला एस.आर.
77	श्री.शहा आर.आर.	104	श्री.सैयद एम.वाय.
78	श्री.झाडकर एच.डी.	105	श्री.महानवर एस.एस.
79	श्री.शहाणे एन.एस.	106	श्री.लुंजे ए.के.

107	श्री. चितासाहेब एस.ए.	134	श्री. कर्णकर बी.के.
108	श्री. होर्टीकर एस.जी.	135	श्री. उमरदंड एस.एस.
109	श्री. तळभंडारे ए.एस.	136	श्री. क्षिरसागर ए.एस.
110	श्री. शिंदे एम.ए.	137	श्री. भोसले एस.व्हि.
111	श्री. माळी टि.एन्.		
112	श्री. शिदोरे एस.एम.		
113	श्री. राठोड एच.एम.		
114	श्री. नवले ऐ.जी.		
115	श्री. वागज पी.एम.		
116	श्री. मोडाळे डि.आर.		
117	श्री. बेपारी एन्.ए.		
118	श्री. कोरे एस.बी.		
119	श्री. उंबरे एस.बी.		
120	श्री. दिंडोरे एच.बी.		
121	श्री. लंकनवाले एन्.ए.		
122	श्री. नारायणकर एस.एस.		
123	श्री. माळगोडे डि.डि.		
124	श्री. पवार आर.जी.		
125	श्री. बिराजदार बी.बी.		
126	श्री. बंटुकवाले एच.आर.		
127	श्री. लोंडे आर.व्ही.		
128	श्री. वाघमारे डि.एम.		
129	श्री. कोरके एच.पी.		
130	श्री. कुलकर्णी जी.व्ही.		
131	श्री. सारुक व्हि.ए.		
132	श्री. कलकोटे टि.एन्.		
133	श्री. चिलवंत एस.डी.		

क्र. स्त्री शिक्षकांची यादी	परिशिष्ट क.7
1 सौ.साठे एस.एस.	29 सौ.शेख एच.आय.
2 सौ.पवार ए.एस.	30 सौ.ढेकणे एस.ए.
3 सौ.शेख एस.बी.	31 सौ.यादव एल.एस.
4 सौ.मोमीन टि.एस.	32 सौ.साठये जी.जी.
5 सौ.भालेराव एस.एस.	33 सौ.भोसेकर पी.डी.
6 सौ.गोटीपामुल एम.एस.	34 सौ.वढापुरकर डि.डि.
7 सौ.पत्की ए.बी.	35 सौ.आराध्ये एस.डी.
8 सौ.गायकवाड एस.एम.	36 सौ.पुजारी जी.एम.
9 सौ.फत्तेपुरकर के.एस.	37 सौ.राजमाने व्हि.ओ.
10 सौ.उंबरजे आर.पी.	38 सौ.सालेगांवकर के.आर.
11 सौ.कांबळे पी.बी.	39 सौ.खादीम एस.आय.
12 सौ.शेख एस.ए.	40 सौ.चाकोते एस आर.
13 कु.तोरवी एस.एन.	41 कुमारी वडगांवकर एस.वाय.
14 सौ.गोवंडे एस.पी.	42 कुमारी.शोंडे एस.व्ही.
15 सौ.येवलेकर एम.जे.	43 सौ.पाटील एन.डी.
16 सौ.कुमठेकर व्हि.ए.	44 सौ.चव्हाण एस.एस.
17 सौ.जामदार एच.बी.	45 सौ.कांबळे एस.एम.
18 सौ.हंचाटे एस.एल.	46 सौ.निंबाळकर पी.डी.
19 सौ.वैद्य एम.बी.	47 सौ.मैसकर एन.डी.
20 सौ.पाटिल ए.पी.	48 सौ.गायकवाड एस.जी.
21 सौ.हुंडेकरी बी.आय.	49 सौ.यटमलकर एन.एस
22 सौ.शेख वाय.एम.	50 कुमारी कुलकर्णी एस.व्ही.
23 सौ.सुतकर व्हि.आर.	51 सौ.अनासपुरे व्हि.पी.
24 कु.भलगली एस.आर.	52 कुमारी यलगुलवार ए.एस.
25 सौ.काकडे एस.पी.	53 सौ.दिडे एस.ए.
26 सौ.सुतकर व्हि.आर.	54 सौ.सुमंत एम.एस.
27 सौ.शेख एस.आय.	55 सौ.सरवदे व्हि.एल.
28 सौ.तुपकर यु.जे.	56 सौ.देशमुख व्हि.डी.

57	सौ.नाडकर्णी व्हि.जी.	84	सौ.सोनवणे के.व्ही.
58	सौ.देशपांडे डि.आर.	85	सौ.घुले जे.के.
59	सौ.हेडगिरी एच.पी.	86	सौ.गिराजी व्हि आर.
60	सौ.शेख एच.एफ.	87	सौ.पाटील व्हि.बी.
61	कुमारी.टिकेले व्हि.बी.	88	सौ.पंडीत पी.पी.
62	सौ.अगोर व्हि.ओ.	89	सौ.पोतदार आर.यु.
63	सौ.कोल्हापुरे जे.एन.	90	सौ.हिरळकर व्हि..एस.
64	सौ.गुर्रम व्हि.एम.	91	सौ.पाटील के.यु
65	सौ.कंमबालीनाथ जी.एस.	92	सौ.कुलकर्णी व्हि.एस.
66	सौ.गायकवाड एस.जी.	93	सौ.खेमानी पी.टी.
67	सौ.काळे एस.आर.	94	कुमारी पत्की ए.बी.
68	कुमारी.देशमुख एन.के.	95	कुमारी करंडे एस.ओ.
69	कुमारी.काळे एस.जी.	96	सौ.पीसे एन.आर.
70	सौ.गायकवाड ए.एन.	97	सौ.तालीकोटी ए.एन.
71	सौ.नाजरे पी.एस.	98	सौ.ढंगे पि.जे.
72	सौ.माळवदकर पी.एन.	99	सौ.मोरे शी.दी.
73	सौ.हेडगिरे एच.डी.	100	सौ.तांबोळकर ई.रा.
74	सौ.मिरजकर पी.पी.	101	सौ.देशपांडे स.रा.
75	सौ.मिरजकर ए.एस.	102	सौ.फत्तेपुरकर के.एस.
76	सौ.निपानीकर जे.एम.	103	सौ.कांबळे जे.सी.
77	सौ.धोत्रे पी.डी.	104	सौ.कुलकर्णी एन.जी.
78	सौ.स्वामी आर.आर.	105	सौ.देशमुख व्हि.डी.
79	सौ.गायकवाड ए.एम.	106	सौ.सरवदेकर व्हि.एल.
80	कुमारी. काळे एम.जी.	107	सौ.वीटकर सी.बी.
81	सौ.जाधव एस.के.	108	सौ.कालशेट्टि ए.बी.
82	सौ.मस्के एल.एम.	109	सौ.गदगे एस.डी.
83	कुमारे अकुलवार आर.जी.	110	सौ.साबळे यु.जी
111	कुमारी सोनटवळे आर.पी.		

111	कुमारी सोनटवके आर.पी.		
112	कुमारी.धेवरे एल.जी.		
113	सौ.तालीकोटी पी.पी.		
114	सौ.तांबोळकर पी.पी.		
115	कुमारी.कुडगुंटकल एम.एम.		
116	सौ.पाटील व्हि.एस.		

	अनुभवी शिक्षकांची यादी		परिशिष्ट क.४
1	श्री.आसादे एन.आर.	29	श्री.पटेल जे.एच.
2	श्री.विभुते डि.जे.	30	श्री.गवंडी एस.डिं.
3	श्री.भोसेकर बी.जी.	31	श्री.पाटील व्हि.ए.
4	श्री.वैद्य पी.एल.	32	श्री.कर्णेकर ए.के.
5	श्री.भिडे एल.एम.	33	श्री.बाबर ए.एल.
6	श्री.तोडकर ए.एस.	34	श्री.क्षिरसागर जे.वी.
7	श्री.रेणके एस.डी.	35	श्री.पवार एस.आर.
8	श्री.हिरेमठ एस.बी.	36	श्री.गायकवाड व्हि.एस.
9	श्री.माळी एस.एम.	37	श्री.गोडबोले के.बी.
10	श्री.शेख एस.ओ.	38	श्री.पुजारी एल.पी.
11	श्री.कुंभार आर.सी.	39	श्री.कन्ना ए.व्ही.
12	श्री.गावडे व्हि.एस.	40	श्री.अली जे.ए.
13	श्री.वाडकर आर.एस.	41	श्री.माशाळकर आर.टी.
14	श्री.शटगार एस.ए.	42	श्री.शेळके वि.टी.
15	श्री.चौहान एस.एस.	43	श्री.लालसंगी डि.ए.
16	श्री.वेळापूरकर पी.पी.	44	श्री.आळंदकर एस.बी.
17	श्री.उगाडेकर बी.बी.	45	श्री.डोके बी.के.
18	श्री.सपले पी.व्ही.	46	श्री.चहाण पी.आय.
19	श्री.दुरुगकर व्हि.एस.	47	श्री.शिंदे एम.ए.
20	श्री.धुमाळ ए.बी.	48	श्री.माळी टि.एन.
21	श्री.देशमाने व्हि.पी.	49	श्री.शिदोरे एस.एम.
22	श्री.नेने पी.व्ही.	50	श्री.राठोड एच.एम.
23	श्री.दुरुगकर ए.आर.	51	श्री.नवले ऐ.जी.
24	श्री.नाईक व्हि.बी.	52	श्री.वागज पी.एम.
25	श्री.तोंगे व्ही.बी.	53	श्री.मोडाळे डि.आर.
26	श्री.शाहा आर.आर.	54	श्री.लंकनवाले एन.ए.
27	श्री.इनामदार एफ.एस.	55	श्री.नारायणकर एस.एस.
28	श्री.पाटील व्ही.बी.	56	श्री.माळगोडे डि.डि.

57	श्री.पवार आर.जी.	86	कुमारे अकुलवार आर.जी.
58	श्री.लोढे आर.झी.	87	सौ.सोनवणे के.झी.
59	श्री.वाघमारे डि.एम.	88	सौ.पाटील हिं.बी.
60	श्री.कोरके एच.पी.	89	सौ.पंडीत पी.पी.
61	श्री.कुलकर्णी जी.झी.	90	सौ.पोतदार आर.यु.
62	श्री.सारुक हिं.ए.	91	सौ.हिरळकर हिं..एस.
63	श्री.उमरदंड एस.एस.	92	सौ.पाटील के.यु
64	श्री.क्षिरसागर ए.एस.	93	सौ.कुलकर्णी हिं.एस.
65	श्री.भोसले एस.हिं.	94	सौ.खेमानी पी.टी.
66	सौ.साठे एस.एस.	95	सौ.पीसे एन.आर.
67	सौ.पवार ए.एस.	96	सौ.तालीकोटी ए.एन.
68	सौ.भालेराव एस.एस.	97	सौ.ढंगे पि.जे.
69	सौ.फत्तेपुरकर के.एस.	98	सौ.मोरे शी.दी.
70	सौ.उंबरजे आर.पी.	99	सौ.तांबोळकर ई.रा.
71	सौ.अनासपुरे हिं.पी.	100	सौ.देशपांडे स.रा.
72	सौ.दिंडे एस.ए.	101	सौ.फत्तेपुरकर के.एस.
73	सौ.सुमंत एम.एस.	102	सौ.कांबळे जे.सी.
74	सौ.सरवदे हिं.एल.	103	सौ.कुलकर्णी एन.जी.
75	सौ.देशमुख हिं.डी.	104	सौ.देशमुख हिं.डी.
76	सौ.देशपांडे डि.आर.	105	सौ.सरवदेकर हिं.एल.
77	सौ.हेडगिरी एच.पी.	106	सौ.वीटकर सी.बी.
78	सौ.शेख एच.एफ.	107	सौ.कालशेट्रिट ए.बी.
79	सौ.गायकवाड ए.एन.	108	सौ.गदगे एस.डी.
80	सौ.हेडगिरे एच.डी.	109	सौ.साबळे यु.जी
81	सौ.निपानीकर जे.एम.	110	कुमारी सोनटकके आर.पी.
82	सौ.धोत्रे पी.डी.	111	कुमारी.धेवरे एल.जी.
83	सौ.स्वामी आर.आर.	112	सौ.पाटील हिं.एस.
84	सौ.गायकवाड ए.एम.		
85	सौ.मस्के एल.एम.		

कुमारी

अनुभवी शिक्षकांची यादी		परिशिष्ट क.9
1	श्री.बिराजदार एस.एस.	29 श्री.वैद्य स.ग.
2	श्री.फसाळे डि.एम.	30 श्री.कुलकर्णी गो.वा.
3	श्री.जमादार पी.के.	31 श्री.इवेंगन्की म.स.
4	श्री.किळीकर व्ही.व्ही.	32 श्री.सारुक वि.आ.
5	श्री.म्हैसकर ए.जे.	33 श्री.वाघमारे एस.एम.
6	श्री.जामदार एस.एल.	34 श्री.कोरके एच.पी.
7	श्री.तोरवी पी.टी.	35 श्री.खंडागळे बा.वी.
8	श्री.पाटील के.व्ही.	36 श्री.आगलावे छा.आ.
9	श्री.कामशेटि टि.के.	37 श्री.सहस्रबुध्दे व्ही.आर.
10	श्री.अध्यापक बी.टी.	38 श्री.ढेरे एम.एस.
11	श्री.गोडबोले जे.जे	39 श्री.कुलकर्णी एस.के.
12	श्री.भिडे एल.एम.	40 श्री.फत्तेपूरकर के.एस.
13	श्री.सययद नाझ एस.	41 श्री.जाधव वाय.व्हि.
14	श्री.केवटे वाय.पी.	42 श्री.अंकुश आर.के.
15	श्री.चव्हाण डि.एल.	43 श्री.जोशी डी.बी.
16	श्री.मालडे एस.बी.	44 श्री.पाटील सी.बी.
17	श्री.शेख एस.ओ.	45 श्री.जोशी एस.पी.
18	श्री.कुंभार आर.सी.	46 श्री.गिरी एम.पी.
19	श्री.उकरंडे एम.आर.	47 श्री.लोंडे एन.बी.
20	श्री.अमाने एम.जी.	48 श्री.जाधव एन.एस.
21	श्री.काळे बी.एल.	49 श्री.लोंडे आर.व्हि.
22	श्री.पाटील एस.बी.	50 श्री.खालीम एस.आय.
23	श्री.दिवेकर पी.डी.	51 श्री.पूराणिक एस.एम.
24	श्री.बिलगुंडी एम.जी.	52 श्री.मटुरे ए.एस.
25	श्री.मोटगी एस.सी.	53 श्री.दसाडे पी.पी.
26	श्री.भोसले एम.एच.	54 श्री.झाडकर एच.डी.
27	श्री.तांबोळी एम.वी.	55 श्री.शाहाणे एन.एस.
28	श्री.घोडके बी.बी.	56 श्री.बंदुकवाले एच.आर.

57	सौ.शेख एस.बी.	85	कुमारी.वडगांवकर एस.वाय.
58	सौ.मोमीन टि.एस्.	86	कुमारी. काळे एम.जी.
59	सौ.गोटीपामुल एम.एस.	87	सौ.जाधव एस.के.
60	सौ.पत्की ए.बी.	88	कुमारी.कुलकर्णी एस.व्ही.
61	सौ.गायकवाड एस.एम.	89	कुमारी.यलगुलवार ए.एस.
62	सौ.कांबळे पी.बी.	90	सौ.यलमलकर एन.एस.
63	सौ.शेख एस.ए.	91	सौ.कंमबालीनाथ जी.एस.
64	सौ.गोवंडे एस.पी.		
65	सौ.हंचाटे एस.एल.		
66	सौ.वैद्य एम.बी.		
67	सौ.पाटिल ए.पी.		
68	सौ.हुंडेकरी बी.आय.		
69	सौ.यरमलकर एन.एस		
70	कुमारी.शंडे एस.व्ही.		
71	सौ.पाटील एन.डी.		
72	सौ.चव्हाण एस.एस.		
73	सौ.नाडकर्णी व्हि.डी.		
74	सौ.काळे एस.आर		
75	कुमारी.टिकेले व्हि.बी.		
76	सौ.अगोर व्हि.ओ.		
77	सौ.कोल्हापुरे जे.एन.		
78	सौ.गुर्रम व्हि.एम.		
79	कुमारी.देशमुख एन.के.		
80	सौ.तोरवी एस.एन.		
81	कुमारी.काकडे एस.पी.		
82	कुमारी.सुतकर व्हि.आर.		
83	सौ.गायकवाड एस.जी.		
84	सौ.काळे एस.आर.		

	अनुदानित प्रशालेतील शिक्षक		परिशिष्ट क. १०
१	श्री.आसादे एन्.आर.	२९	श्री.वेळापूरकर पी.पी.
२	श्री.विभुते डि.जे.	३०	श्री.उमाडेकर बी.बी.
३	श्री.बिराजदार एस्.एस्.	३१	श्री.मटुरे ए.एस्.
४	श्री.जमादार पी.के.	३२	श्री.सपळे पी.व्ही.
५	श्री.तोडकर ए.एस्.	३३	श्री.दुरुगकर व्हि.एस्.
६	श्री.रेणके एस्.डी.	३४	श्री.धुमाळ ए.बी.
७	श्री.माळी एस्.एम्.	३५	श्री.देशमाने व्हि.पी.
८	श्री.चव्हाण डि.एल.	३६	श्री.नेने पी.व्ही.
९	श्री.मालडे एस्.बी.	३७	श्री.दुरुगकर ए.आर.
१०	श्री.अमाने एम्.जी.	३८	श्री.नाईक व्हि.बी.
११	श्री.गावडे व्हि.एस्.	३९	श्री.तोंगे व्ही.बी.
१२	श्री.वाडकर आर.एस्.	४०	श्री.शहा आर.आर.
१३	श्री.बिलगुंडी एम्.जी.	४१	श्री.झाडकर एच्.डी.
१४	श्री.मोटगी एस्.सी.	४२	श्री.शहाणे एन्.एस्.
१५	श्री.भोसले एम्.एच.	४३	श्री.इनामदार एफ्.एस्.
१६	श्री.शटगार एस्.ए.	४४	श्री.माशाळकर आर.टी.
१७	श्री.चौहान एस्.एस्.	४५	श्री.शेळके बि.टी.
१८	श्री.वैद्य स.ग.	४६	श्री.तळेकर डि.जी.
१९	श्री.वाघमारे एस्.एम्.	४७	श्री.सज्जन जे.आर.
२०	श्री.कोरके एच्.पी.	४८	श्री.शिंदे बी.एन्.
२१	श्री.खंडगळे बा.वी.	४९	श्री.तळभंडारे ए.एस्.
२२	श्री.आगलावे छा.आ.	५०	श्री.शिंदे एम्.ए.
२३	श्री.फत्तेपूरकर के.एस्.	५१	श्री.लंकनवाले एन्.ए.
२४	श्री.जाधव वाय.व्हि.	५२	श्री.नारायणकर एस्.एस्.
२५	श्री.अंकुश आर.के.	५३	श्री.पवार आर.जी.
२६	श्री.गिरी एम्.पी.	५४	श्री.बंदुकवाले एच्.आर.
२७	श्री.लोंडे एन्.बी.	५५	श्री.लोंडे आर.व्ही.
२८	श्री.जाधव एन्.एस्.	५६	श्री.वाघमारे डि.एम्.

57	श्री. कोरके एच. पी.	86	सौ. शेख वाय. एम्.
58	श्री. कुलकर्णी जी. व्ही.	87	सौ. सुतकर व्हि.आर.
59	श्री. सारुक व्हि. ए.	88	सौ. शेख एस.आय.
60	श्री. कलकोटे टि.एन्.	89	सौ. तुपकर यु.जे.
61	श्री. चिलवंत एस.डी.	90	सौ. शेख एच.आय.
62	श्री. कर्णकर बी.के.	91	सौ. ढेकणे एस.ए.
63	श्री. उमरदंड एस.एस्.	92	सौ. यादव एल.एस्.
64	श्री. क्षिरसागर ए.एस्.	93	सौ. साठये जी.जी.
65	श्री. भोसले एस.व्हि.	94	सौ. भोसेकर पी.डी.
66	सौ. साठे एस.एस्	95	सौ. वढापुरकर डि.डि.
67	सौ. पवार ए.एस्	96	सौ. आराध्ये एस.डी.
68	सौ. शेख एस.बी.	97	सौ. पुजारी जी.एम.
69	सौ. मोमीन टि.एस्	98	सौ. राजभाने व्हि.अे.
70	सौ. भालेराव एस.एस्	99	सौ. सालेगांवकर के.आर.
71	सौ. गोटीपासुल एम्.एस्.	100	सौ. खादीम एस.आय.
72	सौ. पत्की ए.बी.	101	सौ. चाकोते एस आर.
73	सौ. गायकवाड एस.एम्.	102	सौ. पाटील एन.डी.
74	सौ. फत्तेपुरकर के.एस्.	103	सौ. चहाण एस.एस.
75	सौ. उंबरजे आर.पी.	104	सौ. कांबळे एस.एम.
76	सौ. कांबळे पी.बी.	105	सौ. निंबाळकर पी.डी.
77	सौ. शेख एस.ए.	106	सौ. म्हैसकर एन.डी.
78	सौ. गोवंडे एस.पी.	107	सौ. गायकवाड एस.जी.
79	सौ. येवलेकर एम्.जे.	108	सौ. यटमलकर एन.एस
80	सौ. कुमठेकर व्हि.ए.	109	सौ. दिंडे एस.ए.
81	सौ. जामदार एच.बी.	110	सौ. सुमंत एम.एस.
82	सौ. हंचाटे एस.एल.	111	सौ. सरवदे व्हि.एल.
83	सौ. वैद्य एम्.बी.	112	सौ. देशमुख व्हि.डी.
84	सौ. पाटिल ए.पी.	113	सौ. नाडकर्णी व्हि.जी.
85	सौ. हुंडेकरी बी.आय.	114	सौ. देशपांडे डि.आर.

115	सौ. हेडगिरी एच. पी.	142	सौ. स्वामी आर.आर.
116	सौ. शेख एच.एफ.	143	सौ. गायकवाड ए.एम.
117	कु. तोरवी एस.एन.	144	सौ. मस्के एल.एम.
118	कु. गलगली एस.आर.	145	सौ. पाटील व्हि.बी.
119	सौ. काकडे एस.पी.	146	सौ. पंडीत पी.पी.
120	सौ. सुतकर व्हि.आर.	147	सौ. पोतदार आर.यु.
121	कुमारी वडगांवकर एस.वाय.	148	सौ. हिरल्कर व्हि..एस.
122	कुमारी. शेंडे एस.व्ही.	149	सौ. फत्तेपुरकर के.एस.
123	कुमारी कुलकर्णी एस.व्ही.	150	सौ. कुलकर्णी व्हि.एस.
124	कुमारी यलगुलवार ए.एस.	151	सौ. पाटील के.यु
125	कुमारी टिकले व्ही.बी.		
126	सौ. अगोर व्हि.ओ.		*
127	सौ. कोल्हापुरे जे.एन.		
128	सौ. गुर्म व्हि.एम.		
129	सौ. कंमबालीनाथ जी.एस.		
130	सौ. गायकवाड एस.जी.		
131	कुमारी. देशमुख एन.के.		
132	कुमारी. काळे एम .जी.		
133	कुमारी. काळे एस .जी.		
134	सौ. जाधव एस.के.		
135	सौ. नाजरे पी.एस.		
136	सौ. माळवदकर पी.एन.		
137	सौ. हेडगिरे एच.डी.		
138	सौ. मिरजकर पी.पी.		
139	सौ. मिरजकर ए.एस.		
140	सौ. निपानीकर जे.एम.		
141	सौ. धोत्रे पी.डी.		

	विनाअनुदानित प्रशालेतील शिक्षकांची यादी		परिशिष्ट क.11
1	श्री.फसाळे डि�.एम.	29	श्री.कुलकर्णी एस.के.
2	श्री.भोसेकर बी.जी.	30	श्री.जोशी डी.बी.
3	श्री.वैद्य पी.एल.	31	श्री.पाटील सी.बी.
4	श्री.किळीकर व्ही.व्ही.	32	श्री.जोशी एस.पी.
5	श्री.म्हैसकर ए.जे.	33	श्री.लोंडे एन.बी.
6	श्री.तोरवी पी.टी.	34	श्री.खालीम एस.आय.
7	श्री.पाटील के.व्ही.	35	श्री.पूराणिक एस.एम.
8	श्री.कामशेटि टि.के.	36	श्री.दसाडे पी.पी.
9	श्री.अध्यापक बी.टी.	37	श्री.पाटील व्ही.बी.
10	श्री.गोडबोले जे.जे	38	श्री.पटेल जे.एच.
11	श्री.भिडे एल.एम.	39	श्री.गवंडी एस.व्हि.
12	श्री.सययद नाझ एस.	40	श्री.पाटील व्हि.ए.
13	श्री.केवटे वाय.पी.	41	श्री.कर्णकर ए.के.
14	श्री.हिरेमठ एस.बी.	42	श्री.बाबर ए.एल.
15	श्री.शेख एस.ओ.	43	श्री.किरसागर जे.वी.
16	श्री.कुंभार आर.सी.	44	श्री.पवार एस.आर.
17	श्री.उकरंडे एम.आर.	45	श्री.गायकवाड व्हि.एस.
18	श्री.काळे बी.एल.	46	श्री.गोडबोले के.बी.
19	श्री.पाटील एस.बी.	47	श्री.पुजारी एल.पी.
20	श्री.दिवेकर पी.डी.	48	श्री.कन्ना ए.व्ही.
21	श्री.तांबोळी एम.वी.	49	श्री.अली जे.ए.
22	श्री.घोडके बी.बी.	50	श्री.लालसंगी डि.ए.
23	श्री.आस्बे पी.सी.	51	श्री.आळंदकर एस.बी.
24	श्री.कुलकर्णी गो.वा.	52	श्री.डोके बी.के.
25	श्री.झक्कान्की म.स.	53	श्री.चव्हाण पी.आय.
26	श्री.सारुक वि.आ.	54	श्री.मुल्ला एस.आर.
27	श्री.सहस्रबुधे व्ही.आर.	55	श्री.सैयद एम.वाय.
28	श्री.ढेरे एम.एस.	56	श्री.महानवर एस.एस.

57	श्री. लुंजे ए. के.	86	सौ. सरवदेकर व्ही. एल
58	श्री. चितासाहेब एस. ए.	87	सौ. विटकर सी. बी.
59	श्री. होतीकर एस. जी.	88	सौ. कालशेटटी ए. बी.
60	श्री. माळी टि. एन.	89	सौ. गदगे एस. डी.
61	श्री. शिंदोरे एस. एम.	90	सौ. साबळे यु. जी.
62	श्री. राठोड एच. एम.	91	सौ. पाटील व्ही. एस.
63	श्री. नवले ऐ. जी.	92	कु. अकुलवार आर. जी.
64	श्री. वागज पी. एम.	93	कु. सोनवणे के. व्ही.
65	श्री. मोडाळे डि. आर.	94	कु. घुले जे. के.
66	श्री. बेपारी एन. ए.	95	कु. गिराजी व्हि. आर
67	श्री. कोरे एस. बी.	96	कु. पत्की ए. बी.
68	श्री. उंबरे एस. बी.	97	कु. करंडे एस. ओ.
69	श्री. दिंडोरे एच. बी.	98	कु. सोनटकके आर. पी.
70	श्री. माळगोंडे डि. डि.	99	कु. धेवरे इल. जी.
71	श्री. बिराजदार बी. बी.	100	कु. तालीकोटी पी. जी.
72	सौ. शेख एस. आय	101	कु. तांबीळकर पी. टी.
73	सौ. अनासपुरे व्ही. पी.	102	कु. कुडगुंटकर एम. एम
74	सौ. काळे एस. आर		
75	सौ. गायकवाड ए. एम.		
76	सौ. खेमाणी पी. टी.		
77	सौ. पिसे एन. आर		
78	सौ. तालीकोटी. ए. एम.		
79	सौ. ढंगे पी. जे.		
80	सौ. मोरे शिंदी		
81	सौ. तांबोळीकर इ. र.		
82	सौ. देशपांडे सं. रा.		
83	सौ. कांबळे जे. सी		
84	सौ. कुलकर्णी एम. जी.		
85	सौ. देशमुख व्हि. डी		